

A verselemzés szempontjai

1. Bevezetés:

- információ a szerzőről (életrajzi adatok, hogyan helyezkedik el a vers az életművében)
- saját gondolatmenet a témával kapcsolatban (általánosságok stb.....)

2. A vers témája, hangneme:

- miről szól, mi a fő üzenete?
- több témája is lehet pl.: szerelmem, kitarítás, bánat, emlékezés, egy táj leírása, saját hangulata stb....
- hangneme: boldog, lelkesítő, negatív, pozitív, feszült, csodálkozó, szomorú, személyes, stb.....

3. Műfaj: akár több műfaji besorolásba is illeszkedhet. Az itt felsorolt műfajokat tudni kell, ha ráillik valamelyik az adott versre, meg kell tudni indokolni, miért.

- a) **dal:** olyan lírai mű, mely egynemű, egyszerű érzéseket fogalmaz meg dallamos, ritmikus formában. fajtái pl.: szerelmi dal, bordal, altató dal, helyzetdal, stb.. Petőfi: Reszket a bokor
- b) **elégia:** olyan vers, amely a költő szomorúságát, fájdalmát, hiányérzetét fejezi ki. pl: Babits: Ősz és tavasz között
- c) **óda:** egy magasztos témáról emelkedett hangon szóló költemény. pl: Vörösmarthy: Szózat
- d) **himnusz:** Istenhez intézett imaszerű ének. Szerkezete: könyörgés-indoklás-könyörgés. pl: Kölcsey: Himnusz
- e) **ars poetica:** a költő hitvallása a költészetéről, céljáról vagy saját életéről. pl: Ady: Föl-föl dobott kő
- f) **epigramma:** eredetileg sírfeliratot jelentett. Rövid, tömör (pár soros) időmértékes mű, mely csattanóra végződik (a vége hordozza a mondanivalót)
- g) **episztola:** költői levél, melynek címzettje valós személy. pl: Petőfi: István öcsémhez
- h) **rapszódia:** hosszú terjedelmű, csapongó, változó hangulatú, szenvedélyes hangnemű vers. pl: Babits: Húsvét előtt
- i) **tájleíró költemény:** valamilyen táj leírása a témája. pl: Petőfi: Az Alföld, Juhász Gyula: Tiszai csönd

4. Cím: milyen fajtájú a cím?

- témajelölő: a cím nagyjából fedi az egész vers témáját
- motívikus: címkeszerű-csak egy bizonyos motívumot emel ki a szövegből, nem az egész témára vonatkozik.
- műfajjelölő: pl.: Elégia egy rekettye bokorhoz, Nemzeti dal, Hymnus.....

Mi a cím és a szöveg viszonya? Előrevetíti a hangulatot? Ellentétben áll a vers tartalmával? Keretet ad a szövegnek? Mire vonatkozik az adott cím?

5. A vers szerkezete és tartalma: (ha valamelyik nincs benne, arra nem kell kitérni)

Hány versszakból áll?

Milyen a vers mondatszerkesztése? (hány mondatból áll? kérdő, felkiáltó, felszólító mondatok vannak-e)

Keretes a vers szerkesztése? (az első és utolsó gondolatok-sorok megegyeznek, a cím is alkothat egy keretet.)

Hány részre tudjuk osztani tartalmilag?

Miről szólnak az egyes versszakok? Hol van fordulópont, esetleg ellentét?

Mi a fő gondolata, üzenete?

Mennyire érződik a költő egyénisége? Mennyire írja bele magát a versébe? Van-e életrajzi utalás a sorokban?

Milyen elven halad előre a szöveg? pl.: időrendben, gondolatmenetet követve, térvizonyokat követve (tájleírásnál)

Van-e megszólítás a szövegben? Kihez szól?

Van-e benne ismétlés? (az ismétlésnek nyomatékosító szerepe van)

Van-e benne refrén?

Van-e benne soráthajlás, fokozás, tetőpont, megoldás?

Van-e benne halmozás, felsorolás?

6. A vers formája:

- **verselés:** lehet időmértékes : lüktetése van, de nem tapsolhat, nem bontható tisztán ütemekre
lehet hangsúlyos: üteme, ritmusa van (tapsolható)

- **rímelés:** rímeknek-e a sorok vagy szabad vers?

fajtái: páros rím: a-a-b-b keresztrím: a-b-a-b félrím: x-a-x-a bokorrím: a-a-a-a ölelkező rím: a-b-b-a

- **verssorok:** hány szótagból állnak? Egyformák? Rövidek/hosszúak?

7. Költői képek, alakzatok: (mindig kerek mondatokban kell rá válaszolni, nem vázlatosan!!!)

FONTOS: A zeneiség és a képszerűség elemei mindkét versben szerepet játszanak.

- *metafora*: azonosítás, amikor egy dolgot új néven nevezünk, azonosítjuk valamivel. pl.: "az est egy nagy barna pók".
- *hasonlat*: nem azonosít, csupán hasonlít valamit valamihez. Mindig használja a "mint" vagy "akár" szócskát. pl.: "Szeretlek, mint anyját a gyermek"
- *megszemélyesítés*: élettelen dolog élőlényként viselkedik. pl.: alszik a labda, részeg akác
- *szimbólum*: bonyolultabb költői kép, egy egész gondolatmenetet felidéz, jelentése csak körülírható. Leggyakoribb az évszakszimbólum: tavasz-a születés jelképe, nyár-az élet, ősz-az elmúlás, tél- a halál.
- *szinesztézia*: az érzékszervek keveredése a szövegben pl.: látás+hallás (lila dal), tapintás+hallás (éles zaj, tompa hang) stb.....
- *ellentét*: lehet szembeállítás pl.: rabok legyünk vagy szabadok (jelen-múlt szembeállítása), lehet ellentmondás is pl.: szomjan halok a forrás vize mellett. Lehet szavak között is, de a gondolatmenetben is megtalálhatjuk, vagy a vers első és második fele közt, de akár a cím is állhat ellentétben a verssel.
- *alliteráció*: az egymást követő szavak ugyanazzal a hanggal kezdődnek pl.: hallgatják halkán a harmonikát.
- *hangszimbolika*: a vers szavainak hangjai is hangulatot sugallnak. Akkor van jelen ha túlsúlyban vannak egy-egy sorban a lágy hangok (h,j,l,f...), vagy kemény/ pergő hangok (p,b,d,k,t,r....) vagy a csengő hangok (cs,z,zs,s,dzs...)
- *ismétlés*: lehet szó, sor, vagy versszak ismétlése, nyomatékosító szerepe van, a vers szerkesztési elve is lehet az ismétlések mentén haladás.
- *refrén*: a versszakok végén vagy elején ismétlődő szavak / sor.

8. Stílus: A fő versstílusokat fel kell ismerni, jellemzőit leírni, és meg kell indokolni a versből vett példákkal, hogy miért mondjuk rá az adott stílust. **Figyelnél a korszakra !!!!**

→ **klasszicizmus**, 17. sz. végétől 19. sz. elejéig (felvilágosodás kora)

jellemző vonások: példaképe az ókor-antik időmértékes verselés, antik műfajok (epigramma, elégia, óda), antik utalások, merev, szabályos, tökéletes forma, tiszta, áttekinthető szerkezet: konkrét kép - általánosítás - konkrét kép.

Képviselei: Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel

→ **Szentalizmus**, 18. sz., 19. sz. eleje

jellemző vonások: érzékenység, érzelmek előtérbe kerülése; a szentalista alakok szenvednek az igazságtalanságtól, de nem tesznek semmit ellenük (cselekvésképtelenség); nem találják a helyüket az emberek között; természetbe menekülés, magány, elvagyodás; kedvelt műfaja: elégia

Képviselei: Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel

→ **Romantika**, 19. sz. elejétől kb. 1880 -ig

jellemző vonások: érzelmek előtérbe kerülése; túlzások; fantáziavilág, misztikum megjelenése (menekülés a képzelet világába); prózában váratlan fordulatok; egyoldalú jellemábrázolás (vagy csak pozitív vagy csak negatív); hiteles tájleírás; a költőt prófétának, zseninek tartották; a magyar romantikára jellemző nemzeti, történelmi utalások, népiesség, magyarság, haza.

Képviselei: Berzsenyi Daniel, Kölcsei Ferenc, Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor, Arany János, Vajda János, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán

→ **Impresszionizmus**, 19. sz. végétől a 20. sz. első fele *jellemző vonások*: pillanatnyi benyomások, apró mozzanatok

ábrázolása, színek, fények, hangok, hangulatok szerepe nagy, sok a szinesztézia, hangszimbolika, alliteráció, zeneiség, metafora, halmozás, fokozás; kevés a mozgás - sok jelző, sok főnév, melléknév

Képviselei: Ady, Babits, Kosztolányi, Tóth Árpád, Juhász Gyula, József Attila és sokan még a 20. században.

→ **szimbolizmus**, 19. sz. végétől a 20. sz. elejéig

jellemző vonások: a szimbólum jelentése: jelkép (fekete-gyász, galamb-béke), bonyolultabb és összetettebb a metaforánál, egy egész gondolati tartalmat idéz fel, jelentését nem lehet egyszerűen megmagyarázni, csak körülírni. Szimbolista stílus. szimbólumokra épített versek. pl.: Kocsi-út az éjszakában, Magyar Ugar, stb.....

Képviselei: Ady Endre

→ **szecesszió**, 19. vége 20. sz. első fele

jellemző vonások: halálvágy a versekben, erotika megjelenése

Képviselei: József Attila, sok-sok 20. sz.-i költő

→ **expresszionizmus**, 20. század

jellemző vonások: tiltakozás a társadalom rendje ellen, szaggatottság, szenvedélyesség, erős, durva képek, kifejezések használata

Képviselei: Babits Mihály, József Attila, Radnóti János, Pilinszky János és sokan mások

→**szürrealizmus**,20.század

jellemző vonások:jelentése:"valóság mögöttség"- felülemelkedés a megfogható valóságon, Freud hatás-jéghegy elmélet-a lélek tudatalatti,megmagyarázhatatlan részét akarja megjeleníteni→a képzelet,álom, fantázia szerepe kiemelkedő jellemző a spontán írás, szabad ötletek , látomásos költészet.

Képviselői:József Attila, Pilinszky János, Nagy László, Weöres Sándor, Nemes Nagy Ágnes és nagyon sokan mások.

9.Befejezés: Lehet saját személyes vélemény,gondolatmenet a vers témájáról. Aktuális-e a vers a mai világban?(indokolni) Kitekintés más szerző műveire. A szerzővel kapcsolatos infó is lehet.

Az észrevételek alátámasztására bátran lehet idézni a versből. Idézőjel használata kötelező!!!!